

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ВІСНИК

ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
ІНСТИТУТУ КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Рік заснування 2001

Випуск III

Економічні науки

Чернівці
2006

Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: АНТ Лтд, 2006. – Вип. III. Економічні науки. – 478 с.

У науковому віснику розглядаються актуальні питання активізації економічних реформ у національній економіці та її складових в економічній теорії, регіональній та міжнародній економіці, туризмі, фінансах, менеджменті, маркетингу, обліку тощо.

Буде корисним для науковців, фахівців, викладачів навчальних закладів, аспірантів, студентів.

Редакційна колегія:

Е.І.Бойко - д.е.н., професор, **Е.О.Грицюк** – к.е.н., **Д.Г.Лук'яненко** – д.е.н., професор, **А.А.Мазаракі** – д.е.н., професор, **В.В.Мова** – д.е.н., професор, **Т.М.Ореховська** – к.е.н., професор, **А.М.Поручник** – д.е.н., професор, **І.М.Школа** – д.е.н., професор, **М.Ф.Юрій** – д.і.н., професор.

Рецензенти: доктор економічних наук, професор **М.А.Козоріз**
доктор економічних наук, професор **В.І.Пила**

Редакція вісника:

Головний редактор – **І.М.Школа**
Відповідальний секретар – **Е.О.Грицюк**
Редактор – **Р.В.Кравчук**
Коректор – **Н.С.Савельсва**
Комп'ютерний дизайн і макетування – **Н.Т.Луник**

Друкується за ухвалою Вченої Ради Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ.

Свідцтво державного комітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України № 4317 серія КВ від 20.06.2000 р.

Загальнодержавне видання
Збірник входить до переліку наукових видань ВАК України

А.А.Вдовічен, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,

О.Г.Вдовічена,

Міжрегіональна академія управління персоналом,

м. Чернівці

Аналіз міжнародних рейтингів, їх місце і значення для України

Статтю присвячено проведенню аналізу і визначення місця країни, в нашому випадку України, в міжнародних рейтингах протягом 2000-2005 рр. Місце країни у міжнародних рейтингах є своєрідною візитною картою для інвестора, який шукає нові можливості для вкладень капіталу.

Article is devoted to carrying out of the analysis and definition of a place of the country, in our case, Ukraine in the international ratings during 2000 – 2005. A place of the country in the international ratings became the original card for the investor who searches for new opportunities for capital investments.

Актуальність даної статті, у сучасних умовах полягає в тому, що місце країни у міжнародних рейтингах є своєрідною візитною картою для інвестора, який шукає нові можливості для вкладень капіталу. З огляду на це, шанси України на залучення іноземних інвестицій залишаються мізерними. Хоча, на думку багатьох експертів, не слід занадто драматизувати ситуацію, позаяк існує проблема порівняння показників розвитку різних економічних систем. Не останню роль у формуванні негативного іміджу України також відіграє українська статистика. Адже багато макроекономічних показників (грошова маса, ВВП, середня заробітна плата тощо), які входять до міжнародних індексів, неадекватно відображають дійсність, що зумовлено неабияким розмахом тіньової економіки. Та чи є це виправданням? Це, радше, “ложка меду у бочці з дьогтем”. Адже сусідство України в рейтингах з країнами третього світу чи з тими, що перебувають у стані війни, європейській державі не личить. Крім того, лякає негативна тенденція: до останнього часу Україна з року в рік опускалась все нижче і нижче у більшості міжнародних рейтингових таблиць.

Саме тому основною метою та завданням даної статті є проведення аналізу міжнародних рейтингів, визначення їх місця і значення для України.

Серед найвпливовіших агенцій слід виділити таких грандів світового рейтингового бізнесу, як Moody's, Standard&Poor's та Fitch IBCA. Базовими для складання рейтингів цих агентств є фінансові індикатори: ліквідність, кредитоспроможність, але і політичний фактор також не позбавлений уваги. Одним з важливих аспектів діяльності вищезгаданих організацій є оперативність.

Завдяки цьому увага інвесторів зосереджена на результатах діяльності цих установ. З іншого боку, такі показники, як Індекс економічної свободи фонду Heritage, Індекс людського розвитку ООН, місце країни за підсумками Світового форуму у Дав осі, охоплюють значно ширший спектр показників і різнобічно характеризують положення країни. Однак звіти і публікації цих авторитетних установ позбавлені оперативності і їм властивий часовий лаг (проміжок між часом виходу рейтингу і періодом, за який аналізуються дані). Такі рейтинги підсумовують досягнення країни в економічній і соціальній сферах і дають загальну картину тенденцій її розвитку, тим самим впливаючи на довгострокові цілі інвестора [2; 3].

За даними UNCTAD, обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) у світовому масштабі за останній рік вперше за п'ятиріччя зріс (з 651,2 млрд. дол. США у 2002 році до 653,1 млрд. дол. у 2003-2004 роках). Підвищення не дуже суттєве, однак на його фоні відбувається перерозподіл інвестиційних потоків: все більше інвестори надають перевагу не розвиненим країнам, а східноєвропейським та азіатським. Експерти прогнозують і подальше зростання обсягу інвестицій у світовому масштабі.

В умовах сповільнення інвестиційної активності у світі (за даними UNCTAD, протягом останніх 5 років глобальні обсяги прямих іноземних інвестицій зменшились утричі) увага до центрально- та східноєвропейських країн залишається незмінною. Щорічні обсяги іноземних інвестицій у цей регіон залишаються стабільними на рівні 27-30 млрд. дол. США. Водночас Європейський Союз послідовно поширюється на Схід. Західноєвропейські інвестори шукають місце для розміщення нового виробництва та базу для експансії на динамічні ринки Східної Європи, підприємці з країн СНД прагнуть виходу на європейський та світовий ринки. Україна, що межує з обома економічними культурами, є не тільки привабливим самостійним середовищем для ведення бізнесу, а й ідеальним плацдармом для виробництва товарів та послуг, орієнтованих на обидва ринки.

Таким чином, на сьогодні вибір конкретної країни для здійснення інвестицій є непростим завданням топ-менеджерів транснаціональних корпорацій та інвестиційних фондів. Для оцінки потенційних ризиків зазвичай використовуються рейтингові оцінки авторитетних міжнародних інституцій, які часто є основою для обрання тієї чи іншої країни об'єктом для капіталовкладень. Кредитні рейтинги служать для фінансових інвесторів орієнтиром щодо

надійності вкладень в боргові зобов'язання компаній, муніципалітетів чи урядів. Це дозволяє інвесторам сформуванати якісний інвестиційний портфель і оперативнo маніпулювати активами в разі зміни рейтингових оцінок.

КРЕДИТНИЙ РЕЙТИНГ MOODY'S INVESTORS SERVICE

Поточний рейтинг України – В2 для державних облігацій і В3 – для банківських депозитів, присвоєний 25 січня 2002 року. Серед країн, які мають такий самий рейтинг, – Парагвай, Туркменістан, Румунія і Венесуела. На сходинку нижче знаходяться Пакистан, Молдова й Аргентина.

Серед причин підвищення довіри до України Moody's виділяють: зростання експорту, жорстку бюджетну політику, скорочення заборгованості і збільшення валютних резервів НБУ.

До цього, за підсумками вищезгаданого рейтингового агентства, кредитний рейтинг України не піднімався вище Саа3 “з негативною перспективою”. При цьому неодноразово у своїх звітах експерти Moody's піддавали критиці роботу банківської системи України, урядову політику, відносини з МВФ. Лише в жовтні 2001 року відбувся “прорив” у цьому напрямку, і показник кредитного рейтингу України зріс до Саа1, але це все одно один з найгірших показників серед тих країн, рейтинг яких оцінювався. Незважаючи на економічне зростання в Україні у 2000-2001 роках, яке уже знайшло своє відображення у рейтингах інших впливових організацій, Moody's продовжували тримати рейтинг України на тому ж рівні, мотивуючи це відсутністю позитивних зрушень у політичній сфері. Така ситуація зберігалася до січня 2002 року.

Рейтинги України за версією міжнародної агенції Moody's (<http://moodys.com/>) залишаються незмінними з 10 листопада 2003 р., коли показники України по облігаціях в іноземній і національній валютах поліпшились з В2 до В1. Тоді ж Moody's покращило рейтинг України по банківських депозитах з В3 до В2, а також підняло рейтинг державних внутрішніх позик з В2 до В1. Як тоді пояснили в агентстві, рейтинг України підвищено через значне просування пенсійної і податкової реформи, а також реформування сільськогосподарського сектора, що приведе до стимуляції економічного росту протягом найближчих років. На відміну від рейтингу, декілька разів протягом 2004 р. змінювався прогноз по облігаціях в іноземній і національній валютах: у вересні він підвищився від стабільного до позитивного, а у грудні впав до такого, що розвивається (developing, середнє значення між стабільним та

позитивним). На даний момент Україна – єдина держава у рейтингу Moody's з таким прогнозом.

Оцінка кредитоспроможності за рейтингом Moody's передбачає те, наскільки дана країна має можливість доступу до міжнародних кредитних ресурсів, тобто чи зможе вона повернути отримані кошти. За методологією формування рейтингу оцінюються показники, які можна сформувати у три головні групи: 1) кредитоспроможність; 2) ймовірність того, що у випадку дефолту не буде введено мораторію на фінансові операції; 3) умови доступу до міжнародного валютного ринку. Рейтинг присвоюється у вигляді букв та цифр, найвищим є Ааа, далі послідовно йдуть: Аа1, Аа2, Аа3, А2, А3, Ваа1, Ваа2, Ваа3, Ва1 і т. д., найнижчим є Саа3.

Рейтинги урядових облігацій в іноземній валюті сусідніх країн виглядають так: Росія – Ваа3/позитивний, Польща – А2/стабільний та Угорщина – А1/стабільний, Чехія – А1/стабільний, Словаччина – А3/позитивний, Молдова – Саа1/Стабільний. Також незмінним залишається муніципальний кредитний рейтинг м. Київ на рівні В2/Стабільний. Найвищий рейтинг – Ааа мають США, країни ЄС та невеликі країни, що виконують роль фінансових посередників: Швейцарія, Люксембург тощо (табл. 1).

Таблиця 1

Міжнародні кредитні рейтинги України та інших країн по довгостроковим зобов'язанням уряду в іноземній валюті

<u>Рейтинг</u>	<u>Moody's Investor's service</u>		<u>Standards&Poors Rating Service</u>		<u>Fitch Rating</u>	
	Ааа	Німеччина	ААА	Німеччина	ААА	Німеччина
	Аа1	Бельгія	АА+	Бельгія	АА+	Австралія
	Аа2	Італія	АА	Андорра	АА	Бермудські острови
Рейтинг інвестиційного класу	Аа3	Хорватія	АА-	Італія	АА-	Гонконг
	А1	Естонія	А+	Ісландія	А+	Тайвань
	А2	Польща	А	Чилі	А	Корея
	А3	Литва	А-	Угорщина	А-	Угорщина
	Ваа1	Мексика	ВВВ+	Барбадос	ВВВ+	Польща
	Ваа2	Пакистан	ВВВ	ПАР	ВВВ	Таїланд
	Ваа3	Казахстан, Росія	ВВВ-	Казахстан	ВВВ-	Хорватія, Росія

	Va1	Болгарія	BB+	Росія, Румунія	BB+	Панама
	Va2	Ісландія	BB	Колумбія	BB	Болгарія
	Va3	Перу	BB-	Україна (від 25.10.2004)	BB-	Україна (від 21.01.2005)
	V+	Україна (від 11.11.2003)	V+	Сербія	V+	Венесуела
	V2	Пакистан	V	Ямайка	V	Камерун
Рейтинг спекулятивного класу	V3	Боснія та Герцеговина	V-	Парагвай	V-	Молдова
	Саa1	Аргентина, Молдова	CCC+	Еквадор	CCC+	Домініканська республіка
	Саa2	-	CCC	Камерун	CCC	—
	Саa3	—	CCC-	—	CCC-	Туркменістан
	Са	-	CC	Домініканська республіка	CC	—
	С	—	С	—	С	—
Вибірковий дефолт		—	SD	Гренада, Аргентина	SD	—
Дефолт		—	D	—	DDD	Аргентина

РЕЙТИНГ STANDARD&POOR'S

Згідно з даними агентства S&P, Україні присвоєно кредитний рейтинг "B" у грудні 2001 року, попередній показник був на сходинку нижчий – "CCC". У прес-релізі S&P зазначається, що підвищення рейтингу є наслідком досягнутого у 2000-2001 роках значного прогресу у макроекономічній і фінансовій сферах. Окремим пунктом у звіті стоїть проблема політичної стабільності, яка стримує прогрес України у рейтингах S&P. Серед причин називаються уже "хронічні" вади українського розвитку: централізований механізм прийняття рішень, недостатньо розвинена система державних інституцій і правова система, у тому числі слабкий контроль за дотриманням законів, що сприяє утворенню впливових кримінальних груп і поширенню корупції.

Однак на 11 травня 2005 року рейтингова агенція Standards&Poor's (<http://www.standardandpoors.com/>) змінила прогноз відносно (<http://www.sandp.ru/>,

довгострокових урядових облігацій України з "В+"/ стабільного на "ВВ-"/ стабільний. Таке підвищення очікувалось ще з грудня 2004 р., однак після декількох переглядів агентство лишало рейтинг на незмінному рівні. В той же час країни-сусіди України значно випереджають її за рейтингами. Станом на 20 травня 2003 року Польща закріпила за собою рейтинг "ВВВ+"/ стабільний, Росія – "ВВ+"/ стабільний, Угорщина – "А-"/ стабільний, Словаччина – "А-"/ позитивний. Казахстан займає рейтинг "ВВВ-"/ позитивний. У грудні 2004 р. представники агенції заявили, що поки що причин для зміни рейтингу немає, оскільки високий політичний ризик вже врахований у поточному індексі. Рейтинг єдиного українського міста, що перебуває під моніторингом Standard & Poor's, не змінювався з 20 травня 2003 року, коли агенція оголосила про перегляд прогнозу зміни рейтингу міста Києва з "негативного" на "стабільний". У той же час був підтверджений довгостроковий кредитний рейтинг емітента на рівні "В". Процедуру отримання корпоративного рейтингу також пройшла компанія Київстар GSM, якій 25 квітня 2003 року було присвоєно рейтинг "В-"/ позитивний.

Методологія визначення кредитного рейтингу практично збігається з методологією Moody's. Позначення, які використовуються для класифікації країн, такі: ААА – найвищий показник, далі АА+, АА, АА0, А+, А, А0, ВВВ+ і т. д.. Кредитні рейтинги цих агентств мають дуже важливе значення для країн, з розвиненим фінансовим ринком. В Україні ресурси банківської системи настільки малі, що про залучення зовнішніх грошових ресурсів не доводиться говорити, тому і рейтинги для нас не мають такого суттєвого значення. Монголія, Сурінам, Острови Кука – ось країни, які мають такий самий рейтинг, як і Україна. Нижчий кредитний рейтинг мають лише Еквадор ("ССС+") і Туреччина ("В0"). Країни-сусіди України усі відзначаються вищими показниками: Польща "А+", Росія "В+", Угорщина "А+", Естонія "А0", Латвія "А0", Литва "ВВВ+". Найвищий рейтинг "ААА" мають ті ж країни, які мають найвищий рейтинг агентства Moody's (табл.1).

РЕЙТИНГ FITCH ІВСА

26 березня 2002 року міжнародне рейтингове агентство Fitch Ratings підвищило рейтинги України із довгострокових зобов'язань у місцевій і іноземній валюті з рівня "В0" до "В". Прогноз цих рейтингів – "стабільний". 21 січня 2005 року міжнародна рейтингова агенція Fitch (<http://www.fitchratings.com/>) присвоїла рейтинг "ВВ-"/ (прогноз стабільний) українським єврооблігаціям. Держави-сусіди

України мають наступні рейтинги: Угорщина – А-, Чехія – А-, Польща – ВВВ+, Словаччина – А-, Росія – ВВВ-, Молдова – В-, Румунія – ВВВ- (табл.1).

24 січня 2005 року міжнародне рейтингове агентство Fitch поліпшило довгостроковий рейтинг Нафтогаз України, Укрексімбанку та ПроКредитБанку до "ВВ-", а Приватбанку – до "В". Відзначаючи макроекономічні успіхи України, агентство зосереджує увагу на ризиках: серйозні структурні проблеми, пов'язані з недостатньою захищеністю прав власності, податковими порушеннями, неплатежами, збитковими підприємствами, корупцією, низьким рівнем прямих іноземних інвестицій, невисокою капіталізацією банків, неефективним енергетичним сектором і залежністю від експорту металів. Експерти агентства наполягають на проведенні подальших реформ, що є запорукою поліпшення стану української економіки. Методологія визначення кредитного рейтингу практично збігається з методологією Moody's та Standard&Poor's. Позначеннями, які використовуються для класифікації країн, є: найвищий показник ААА, далі АА+, АА, АА0, А+, А, А0, ВВВ+ і т. д.

Економічні індекси відрізняються від кредитних рейтингів об'єктами досліджень і споживачами. На відміну від рейтингів кредитоспроможності, економічні індекси складаються, як правило, лише для окремих країн. Вони характеризують певні сторони економіки, як-от: рівень конкурентоспроможності, економічної свободи, корупції. Вони використовуються значною мірою стратегічними інвесторами при реалізації їх стратегії інвестування за кордоном (табл.2).

Таблиця 2

Економічні індекси України

<u>Організація</u>	<u>Назва рейтингового показника</u>	<u>Дата публікації</u>	<u>Місце та переміщення України у рейтингу</u>	<u>Кіль- кість країн у рей- тингу</u>
Heritage Foundation	Індекс економічної свободи	4 січня 2005 року	88 (up 43)	161
Foreign Policy Journal	Індекс глобалізації	лютий 2004 року	43 (0)	62
Transparency International	Індекс сприйняття корупції	20 жовтня 2004 року	122 (down 16)	146

Світовий економічний форум	Індекс зростання конкурентоспроможності	13 жовтня 2004 року	86 (down 2)	104
	Індекс ділової конкурентоспроможності	13 жовтня 2004 року	69 (up 4)	
Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD)	Індекс залучення прямих іноземних інвестицій	22 вересня 2004 року	73 (up 16)	140
	Індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій	22 вересня 2004 року	94 (down 2)	

ЗВІТ ПРО ГЛОБАЛЬНУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ – СВІТОВИЙ ФОРУМ У ДАВОСІ

13 жовтня 2004 року Світовий економічний форум (WEF) (<http://weforum.org/>) оприлюднив Звіт про глобальну конкурентоспроможність (Global Competitiveness Report 2004-2005). Для її оцінювання для кожної країни розраховується низка індексів та субіндексів, на основі яких складаються глобальні індекси зростання конкурентоспроможності (ІЗК) (Growth Competitiveness Ranking – GCR) та індекс ділової конкурентоспроможності (ІДК) (Business Competitiveness Ranking – MCR). За першим індексом Україна знаходиться на 86-у місці з 104 країн між Венесуелою та Малаві. За другим (ІДК) наша країна посідає 65-е з 93 країн поряд з Шрі-Ланкою, Філіппінами та Гамбією. Серед країн колишнього соцтабору найвище піднялися Естонія (20-е місце за ІЗК, 27-е місце за ІДК), Угорщина (39-е і 42-е відповідно), Литва (36-е, 36-е). Чехія займає 40-е місце за ІЗК та 35-е місце за ІДК, Словаччина – 43-е і 39-е, Польща – 60-е і 57-е, Росія – 70-е і 61-е, а Грузія – 94-е та 92-е відповідно. Лідерами за обома рейтингами є США та Фінляндія, Данія і Швеція. До першої десятки також увійшли Тайвань, Сингапур, Швейцарія, Ісландія, Норвегія та Австралія.

Загалом індекси конкурентоспроможності Світового Економічного форуму – одні з найвідоміших економічних індексів, що складаються для окремих країн, поряд з індексом економічної свободи Heritage Foundation (<http://www.heritage.org>), індексом сприйняття корупції Transparency International (<http://www.transparency.org>), індексом залучення інвестицій

Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) (<http://www.unctad.org>) та індексом глобалізації консалтингової компанії A.T.Kearney. Вони використовуються стратегічними інвесторами, політиками, громадськими організаціями та дослідниками для оцінки економічного середовища та перспектив економічного росту країни. Слід зважати на відносність результатів, оскільки рейтинг з кожним роком охоплює все більше країн. Крім того, для країн, щодо яких є сумніви щодо репрезентативності результатів, індекс не розраховується. Зокрема, з членів СНД в рейтингу містяться лише Україна, Росія та Грузія. Динаміка трійки лідерів рейтингу 2004 та країн колишнього соцтабору наведена в табл. 3.

Таблиця 3

Рейтинг глобальної конкурентоспроможності

Країна	2000	2001	2002	2003	2004
Фінляндія	5	1	1	1	1
США	1	2	2	2	2
Швеція	12	9	3	3	3
Литва	–	43	39	40	36
Угорщина	32	26	29	33	39
Чехія	34	35	36	40	39
Словаччина	36	39	46	43	43
Польща	34	41	50	45	60
Румунія	–	56	67	75	63
Росія	52	58	58	70	70
Україна	56	60	69	84	86
Грузія	–	–	–	–	94
Загальна кількість країн	58	75	95	101	

Як бачимо, Україна кожного року (крім 2002) потрапляє в останню чверть рейтингу. Цього року нашими найближчими сусідами за глобальним індексом конкурентоспроможності стали Венесуела та Малаві. Основними позитивними факторами (по суті, перевагами конкурентної позиції), що вплинули на підсумковий рейтинг України, на думку провідного дослідника CASE-Україна Володимира Дубровського, стали: низький реальний обмінний курс; високий рівень заощаджень; висока кількість випускників вузів; високий рівень витрат на науково-дослідну діяльність; гнучкий ринок праці; доступність компонентів та обладнання. В той же час серед негативних факторів (по суті, недоліків конкурентної позиції) були названі: високий рівень податків; корупція; слабкі інститути

фондового ринку; незахищеність прав власності; субсидування матеріалів. Джерелами даних стали макроекономічні показники та опитування, що проводилося серед керівників 140 підприємств, які обізнані з ситуацією в інших країнах. Паперова англійська версія „The Global Competitiveness Report 2004-2005” була опублікована видавництвом Palgrave Macmillian (<http://www.palgrave.com/worldeconomicforum/>) на 654 сторінках. На даний момент її ціна становить £60. Детальну інформацію про рейтинг можна знайти на сайтах Міжнародного економічного форуму (<http://www.weforum.org/gcr>) та CASE-Україна (<http://www.case-ukraine.kiev.ua>).

ІНДЕКС ЕКОНОМІЧНОЇ СВОБОДИ — ФОНД HERITAGE

Для виявлення характеру державного регулювання в Україні використовується інтегральний показник, розроблений фондом Heritage (<http://www.heritage.org/>) – індекс економічної свободи (Index of Economic Freedom).

Опублікований у 2002 році список із 155 країн, які досліджувались, зафіксував місце України під номером 137. Попереднє місце – 133-тє. Індекс економічної свободи – це показник, який розраховується як середнє арифметичне із 10-ти оцінок, які разом утворюють поняття “економічна свобода”. Ось перелік головних груп: торгова політика, фіскальна дисципліна, втручання уряду, монетарна політика, іноземні інвестиції, банки, зарплата/ціни, права власності, регулювання, тіньова економіка. Загалом для розрахунку кінцевого індексу використовується близько 50 показників, кожній групі факторів на основі розрахованих показників присвоюється оцінка від 1 до 5 (1 – найбільша відповідність фактору чи групи економічній свободі, а 5 – навпаки). Середнє арифметичне цих оцінок і є індексом економічної свободи. Для України індекс-2002 становить 3,85. Варто зазначити, що він залишився незмінним з минулого року. Це говорить про те, що позитивні зрушення, які відбулись у 2000-2001 роках, залишились непоміченими. Для розрахунку цього річного показника використовувались дані другої половини 2000 і першої половини 2001 років. Головні вади економіки України незмінні: високий рівень протекціонізму (оцінка – 3), низький рівень надходжень до бюджету за умови високого податкового тиску, і, водночас, великі урядові видатки (оцінка 4,5) високий рівень втручання уряду в економіку (оцінка 4), неадекватна монетарна політика (4), бар’єри на шляху іноземних інвестицій (3), існування значних обмежень у банківській сфері (4), низький рівень

середньої зарплати і втручання у процес ціноутворення (3), низький рівень захисту прав власності (4), високий рівень бюрократизму (4), активне функціонування тіньової економіки (4).

Найліберальнішою країною на 2002 рік у світі були Гонконг, далі йшли Сінгапур та Нова Зеландія. Естонія, Ірландія, Люксембург, Нідерланди та США мають однаковий показник індексу економічної свободи і посідають четверту сходинку. Серед країн Східної Європи після Естонії найвище місце займає Литва – 290, Чехія – 320, Угорщина – 320, Латвія – 380, Польща – 450, як і Вірменія. 137 сходинку разом з Україною займають Таджикистан та В'єтнам. Росія – 131.

Опублікований 4 січня 2005 року список із 161 досліджуваної країни зафіксував місце України під номером 88. При цьому інтегральний показник зазнав найбільшого зростання, а саме склав 3,21, за 11 років, відбулося позитивне формування рейтингу завдяки зниженню податкового тиску, обмеженню втручання органів влади та покращенню в сфері монетарної політики. Щоправда, хоча Україна виросла одразу на 43 позиції, випередивши Росію (124-е місце) та більшість країн СНД, вона все ще перебуває у категорії країн „переважно невідільні”. Серед країн Східної Європи найвище піднялась Естонія (4-е місце). Набагато нижче знаходяться Литва (23-е) та Латвія (28-е). Таким чином, ці колишні республіки СРСР обійшли не тільки решту країн Східної Європи, з яких найвищі місця посідають Чехія (33), Угорщина (35), Словаччина (36) та Польща (41), а й Норвегію (29), Японію (39) та Францію (44).

РЕЙТИНГ КРАЇН-ВИРОБНИКІВ СТАЛІ ІІІІ

“Підсолодженою пігулкою” можна назвати сьоме місце України за рейтингом країн-виробників сталі, станом на квітень 2002 року. Цей рейтинг проводиться Міжнародним інститутом чавуну і сталі (ІІІІ – International Iron and Steel Institute). Основою для порівняння є виробництво сталі в абсолютному вимірі, український показник квітня 2002 року становив 2,88 млн. т. У першу десятку також увійшли: Китай (14,1 млн. т), Японія (8,8 млн. т), США (7,5 млн. т), Росія (4,6 млн. т), Південна Корея (3,7 млн. т), Німеччина (3,7 млн. т), Італія (2,2 млн. т), Індія (2,2 млн. т) та Бразилія (2,2 млн. т). Щодо рейтингу підприємств, то, за даними ІІІІ, сюди увійшли чотири українські підприємства: “Криворіжсталь”, ВАТ “Маріупольський металургійний комбінат ім. Ілліча”, ВАТ “Азовсталь”, ВАТ “Запоріжсталь”. Таке досягнення можна розцінювати по-різному. З одного боку, це говорить про досягнення і перспективу металургійної

галузі, а з іншого, зважаючи на субсидіювання державою, а відтак і антидемпінгові розслідування, які ведуться проти цих підприємств, можна судити про однобокий характер розвитку економіки.

ІНДЕКС КОРУМПОВАНОСТІ 2001 – TRANSPARENCY INTERNATIONAL

Організація Transparency International

(<http://www.transparency.org/>) з 1998 складає для України індекс сприйняття корупції (Corruption Perceptions Index). У 2001 році місце України за цим показником – 83-тє з 91 країни. Сумно, звичайно, констатувати такий факт, навіть беручи до уваги те, що справи “покращились”, - минулого року ми були 88-и із 90 країн світу.

Індекс корумпованості – це показник, який знаходиться в межах 0-10 (0 – повністю корумпована країна, 10 – корупція відсутня). Присвоєння індексу відбувається на основі опитування бізнесменів, науковців, аналітиків, експертів та на основі досліджень, проведених іншими міжнародними організаціями. Зокрема, індекс корумпованості 2001 присвоювався згідно з даними 14 незалежних досліджень. Країни, де корупція набула ширшого розмаху, ніж в Україні, – це Азербайджан, Болівія, Камерун, Кенія, Індонезія, Уганда, Нігерія і Бангладеш. Росія займала 79-е місце. Східноєвропейські країни знаходилися значно вище: Латвія – 59-а, Чехія – 47-а, Польща – 44-а, Литва – 38-а. Найвище досягнення серед країн цього регіону в Естонії – 28-е місце. Найменш корумпованими визнано було Фінляндію, Данію та Нову Зеландію.

Станом на 20 жовтня 2004 року наша країна займала 122-е місце (показник індексу сприйняття корупції України – 2,2) зі 146 країн світу. Таке саме значення індексу отримали Казахстан, Киргистан, Болівія та Гватемала. Росія знаходиться на 90-му місці з показником 2,8, Білорусь займає 74-е місце (3,3). Перше місце в рейтингу Transparency International займає Фінляндія (індекс сприйняття корупції – 9,7), друге – Нова Зеландія (9,6), третє поділили між собою Данія та Ісландія (9,5). Наші сусіди та колишні колеги по соцтабору розмістились наступним чином: Естонія – 31-е місце разом зі Словенією, Угорщина – 42-е, Польща – 67-е, Чехія – 51-е. Закривають рейтинг Бангладеш та Гаїті.

ІНДЕКСИ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ – UNCTAD

Конференція ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD) (<http://www.unctad.org/>) у вересні 2004 року оприлюднила щорічну доповідь про світові інвестиції. У цій доповіді представлено

фактичний та потенційний індекси залучення прямих іноземних інвестицій. Україна за індексом залучення прямих іноземних інвестицій (Inward FDI Performance Index) посідає 73-є місце зі 140 країн. Показово, що вже на 3-є місце піднявся Азербайджан, на 8-е – Казахстан, а 10-ту сходинку посідає Естонія. Наші найбільші сусіди розмістились наступним чином: Словаччина та Чехія – 12 та 13 місця відповідно, Молдова – 25, Угорщина – 33, Польща – 68. Цікавою є група з 98 по 102 місце: Італія, Білорусь, Гватемала, ОАЕ та Німеччина.

Поряд з вищеназаним індексом використовується індекс потенціалу залучення прямих іноземних інвестицій (Inward FDI Potential Index). За цим рейтингом Україна у 2004 р. посіла 94-є місце – на дві позиції нижче минулорічного. Вище знаходяться Росія – 33, Чехія – 42, Польща – 44, Угорщина – 41. Традиційно нижчий рейтинг має Молдова – 11 місце. За останні 10 років Україна перемістилась з групи країн „з нижчим потенціалом” до групи „аутсайдерів”, 80% якої складають відсталі африканські країни, а також Туреччина, Пакистан, Парагвай, Індонезія та Албанія.

ІНДЕКС ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Для виявлення рівня залучення країн світу до процесів глобалізації журналом Foreign Policy, видавцем якого є Carnegie Endowment for International Peace, розраховується індекс глобалізації, який слугує індикатором відкритості економіки. У 2004 році Україна зберегла свої позиції у рейтингу, посівши 43 місце одразу перед Росією (44 місце). Найбільш глобалізованою країною світу четвертий рік поспіль визнається Ірландія. У першу п'ятірку увійшли також Сінгапур, Швейцарія, Голландія та Фінляндія.

Отже, як ми бачимо з вищепроаналізованих міжнародних рейтингів, Україна є інвестиційно непривабливою країною. Проте спостерігається стійка тенденція щодо покращення інвестиційного клімату в Україні.

Список використаних джерел:

1. www.oecd.org – Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).
2. www.ir.org.ua – Інститут реформ.
3. www.worldbank.org – Світовий банк.
4. www.unido.org – ЮНІДО.
5. www.unktad.org – ЮНКТАД.